

українізаційного процесу у релігійному житті краю, активним діячем «Просвіти» та доклав зусилля до підготовки нової генерації борців за інтереси православних українців у Польщі. Після повернення на Волинь постійно брав участь у з'їздах Ковельського деканату, Єпархіальних з'їздах.

Отже, лемківський протоієрей дав волинському народу приклад для наслідування. Завдяки активній діяльності отцю Михайлу вдалося зблизитися зі світською та церковною громадськістю Волині та з допомогою Божого слова поживити церковне життя і підняти авторитет православної церкви.

Джерела та література

1. Державний архів Тернопільської області. Фонд 148. Волинська духовна православна консисторія. Оп. 5. Спр. 1461. Особова справа священника Михайла Попеля. 176 арк.
2. Спогади Жуківського Бориса Адамовича, 1921 р. н., с. Мельниця Ковельського району, записані автором 23.06.2018 р.
3. Спогади Макарчук Любові Степанівни, 1922 р. н., с. Карасин Маневицького району, записані автором 23.06.2018 р.
4. Спогади Шишик Євстинії Іванівни, 1918 р. н., с. Карасин Маневицького району, записані автором 23.06.2018 р.
5. Попель І. Доля родини Попелів: рукописний фоліант. Торонто, 1986. 609 с.

Пустовіт Ліліана

ЩОДЕННИКИ ОЛЬГИ КОБИЛЯНСЬКОЇ

***Анотація.** Дослідження присвячено мемуарам української письменниці Ольги Кобилянської. Увагу зосереджено на особистості Ольги Кобилянської як української письменниці, громадської діячки XIX–XX ст. У нашому дослідженні ми зосередилися на родинному оточенні, адже воно мало найбільший вплив на формування її особистості.*

***Ключові слова:** мемуари, Ольга Кобилянська, родина, особистість.*

***Abstract.** The research is devoted to the memoirs of the Ukrainian writer Olga Kobylyanska. The attention is focused on the personality of Olga Kobylyanska, as a Ukrainian writer, public figure of the XIXth and XXth centuries. In our study, we focused on the family environment, because it had the greatest influence on the formation of the individual.*

***Key words:** memoirs, Olga Kobylyanska, family, personality.*

Українська історія багата на визначні жіночі особистості, що активно проявляли себе в культурі, громадському житті тощо. У XIX ст. з'являється ціле сузір'я українських письменниць, що відбивали у своїй літературній творчості не тільки тогочасні реалії, а й своє власне відчуття навколишнього світу. Багато своїх думок вони повіряли щоденникам, згодом писали спогади, автобіографії, які наразі є для нас дуже цікавим джерелом для вивчення як історії XIX ст. загалом, так і місця жінки в тогочасному суспільстві зокрема.

Визначною особистістю української історії та культури, безумовно, є одна із тогочасних визначних жінок – Ольга Кобилянська. Одним із яскравих прикладів жіночих мемуарів XIX ст. є її щоденники. Життєвий шлях і

творчість письменниці, зокрема її щоденники та автобіографії, досліджували В. О. Вознюк, Л. Ю. Луців, Ф. П. Погребенник, Ю. С. Кобиляцький, М. Ю. Павлишин та ін. [3; 9; 13; 7; 10].

Метою доповіді є показати родинний світ Ольги Кобилянської через її щоденникові записи та автобіографії.

Народилася Ольга Юліанівна Кобилянська 27 листопада 1863 р. в глухому провінційному містечку Гура-Гуморулуй в родині дрібного службовця. Родина була багатодітною – п'ять синів і дві доньки. Якщо хлопцям батьки вважали за необхідне дати освіту, і вони згодом стали юристами, вчителями, один – військовим, то доньки отримали лише початкову освіту. Цього вважалось достатнім для того, щоб вести домашнє господарство.

Згадки про сім'ю О. Кобилянська залишила в щоденниках та автобіографіях. Родина посідала провідне місце в житті письменниці, саме сім'я найбільше вплинула на становлення української письменниці та усе її життя.

Уже з перших сторінок щоденника ми одержуємо багато інформації про родинне оточення Кобилянської, зокрема про її братів, батьків, сестру Євгенію. По суті перший запис був спричинений від'їздом старшого брата Максима на навчання, тоді студента юридичного факультету Чернівецького університету.

Ольга Юліанівна в автобіографії 1927 р. писала: «Батько й мати піддержували в нас, дітей, дуже рано стремління й охоту до освіти». Батька характеризувала так: «Строгий, жестокий, мужчина, котрий лиш рідко бував ніжний» [3, 17].

Надзвичайно багато ніжних, добрих слів адресувала письменниця матері. Зокрема, в 1921 р. вона зазначає: «Збираючись до писання своєї біографії, я не могла не спізнати хоч одним словом ту свою матір, вдачі котрій я чи не все своє єство завдячую, і вічно трудящого батька» [3, 5]. А ось як пише в автобіографії «Про себе саму»: «Ох, та доброта, свята мати! Та глибока, тиха мислителька. Яка велика вона була для своїх дітей, який великий благородний вплив ішов від неї на умовний і чуттєвий розвій дітей. Як тихо, безгомінно допомагала вона батькові, що, мов у ярмі, працював день у день нижчим урядником у бюрі, без відпочинк, без відпусток...» [3, 21].

Формування О. Кобилянської як людини і письменниці відбувалося у складних і не завжди несприятливих обставинах. Живучі далеко від культурних центрів, вона виросла в оточенні маломістечкової німецької і румунської буржуазної інтелігенції. Ні історії свого народу, ні його культури, ні мови Кобилянська в школі не вивчала; середовище, в якому жила, було переважно німецьке [13, 6].

«Я сама знала і відчувала, що не володію своєю матірною мовою, як німецькою, та що ж могла я проти обставин вдіяти, котрі держали мене далеко від українців у глухій гірській місці, де я годувалась хіба самою красою природи! Дуже прикро і болісно вражали мене для того слова таких людей, як, між іншим, Остапа Терлецького (котрого я особисто не знала): «Ольга Кобилянська в українській літературі лиш екзотична квіточка, бо ж вона ховалась на «німеччині»...» [14, 287].

Становлення молоді дівчини як особистості, а також її розвиток відбувалися під впливом старших братів. З братів письменниці найстаршим був Максим. Вікова різниця між ним і Ольгою – неповних шість років. Він у

свої студентські роки привозив молодшим братам і сестрам з Чернівців книги, допомагав займатися самоосвітою, а найголовніше – був першим критиком, радником і помічником О. Кобилянської на літературній ниві.

Ольга була дуже близька із своїм братом, про що у своєму щоденнику 1 листопада 1883 р. писала: «Рідко трапляється, щоб брат і сестра були так тісно зв'язані одне з одним, як ми... Я живу тільки для Макса, для Куци (подруга О. Кобилянської), для своїх ідей, більше в мене нічого немає. Я цілими днями нічого не роблю, лише читаю, Макс теж казав мені якомога більше читати...» [14, 17].

Брат Максим був чи не найголовнішою людиною в житті Ольги, її авторитетом та наставником, він безумовно впливав на становлення її особистості та літературного таланту.

Сім'я для письменниці була дуже важливою, вона любила своїх рідних і часто жертвувала собою: «Майже все, що я коли-небудь діставала за письма, я майже все давала мамі. Не можу терпіти як вона журиться. Тому я ніколи не могла собі більшу суму зложити, бо все «визичала» – тай сиділа дома, як та курка. Тепер не хочу даліше так жити...» [8, 237].

Сторінки щоденника заповнювали і слова радості, щастя але, правду кажучи, їх було не так і багато. Мати, яку вона дуже любила і з якою могла поділитися усім, часто хворіла, хворіла і сестра Євгенія, батько також мав погане здоров'я. І як наслідок – тягар домашньої роботи, домашні клопоти лягали на плечі Ольги. До того ж нерідко давалася в знаки нестача грошей, на що вона часто скаржилася у своїх записках.

12 березня 1887 р.: «Я така стомлена. А все моє теперішнє життя спокійне. Тим глибше мене зачіпають злигодні і турботи, що торкаються нас... Татко посивів і занепав на силі, так само й бідолашна мамця. А в нас стільки видатків. О, горе і злидні так стомлюють людину, що їй життя стає немиле» [14, 149].

Саме родина письменниці відіграла значну роль в становленні її таланту митця, в формуванні її громадських інтересів. Її рідні і близькі – люди різних професій, уподобань і захоплень, але всі вони намагалися в міру своїх можливостей допомагати Ользі в її житті, літературних пошуках.

На тлі цього щоденника постає і молода натура Ольги Кобилянської. Щоденник дає змогу вималювати образ письменниці, відкриває тонкощі її натури. Добра, чуйна молода дівчина, що найбільше в житті хоче бути освічено, хоче здобути освіту та займатися улюбленою літературною справою, але через брак коштів мусить займатися самоосвітою. Дівчина, що по жертвувала своїми мріями заради своїх рідних. З одної сторони вона дуже любить свою сім'ю і не може її залишити, і водночас сім'я – це її тягар. Сильна духом і характером дівчина, що цікавиться долею простих селян та захоплюється ними. Дівчина, якій не байдужа доля жінки і яка вже з ранніх літ цікавиться «жіночим питанням», «жіночою емансипацією». Дівчина, яка так і не відчула, що таке бути по-справжньому щасливою.

Для нас важливі записи, які залишила Ольга Кобилянська, для розуміння, в яких умовах формувалася майбутня письменниця, хто її оточував, та хто мав вплив на неї. Щоденник свідчить про духовне зростання молодої письменниці. Це помітно із нотаток про те, як вона сприймала

життя, навколишню дійсність, з її особистих роздумів про творчість та оточуючих. Щоденники дають змогу краще зрозуміти ту епоху, в якій жила та формувалася О. Кобилянська, в яких умовах доводилося їй жити. Та з її щоденників постає вона сама, незнана для усіх натура.

Джерела та література

1. Кобилянська О. Ю. Слова зворушеного серця. Автобіографії. Київ: Дніпро, 1982. С. 197–206.
2. Агеева В. Жіночий простір: феміністичний дискурс українського модернізму. Київ: Факт, 2008. 360 с.
3. Богачевська М. Дума України жіночого роду. Київ: Воскресіння, 1993. 100 с.
4. Вознюк В. О. Про Ольгу Кобилянську: нові матеріали, роздуми, знахідки. Київ: Дніпро, 1983. 184 с.
5. Гентош Л., Кісь О. Гендерний підхід: історія, культура, суспільство. Львів: ВНТЛ-Класика, 2003. 250 с.
6. Гнатчук О. О. Кобилянська і жіночий рух на Буковині. *Науковий вісник Чернівецького університету*. 1999. Вип. 58, 59. С. 100–105.
7. Кобилецький Ю. Буковинська краса: (літ.-біогр. нарис про О. Кобилянську). Київ; Харків: Укр. держ. вид-во, 1944. 31 с.
8. Кобилянська О. Ю. Слова зворушеного серця. Листи. Київ: Дніпро, 1982. С. 223–296.
9. Луців Л. Ю. Ольга Кобилянська: в 100-річчя її народин. Нью-Йорк: Свобода, 1965. 72 с.
10. Павлишин М. Ольга Кобилянська: прочитання. Харків: Акта, 2008. 360 с.
11. Русова С. Наші визначні жінки: літ. характеристики-силуети. Коломия, 1934. 86 с.
12. Кобилянська О. Ю. Слова зворушеного серця. Статті та спогади. Київ: Дніпро, 1982. С. 299–319.
13. Кобилянська О. Ю. Слова зворушеного серця: щоденники, автобіографії, листи, статті та спогади. Київ: Дніпро, 1982. 359 с.
14. Кобилянська О. Ю. Слова зворушеного серця. Щоденники. Київ: Дніпро, 1982. С. 17–197.

Зайцев Володимир

ПОЛІТИКА РАДЯНСЬКОЇ ВЛАДИ ЩОДО ЄВАНГЕЛЬСЬКОГО РУХУ В УКРАЇНІ У СЕРЕДИНІ 40-х – СЕРЕДИНІ 60-х рр. ХХ ст.

Анотація. У статті на основі наукової літератури, законодавчих, особових джерел проаналізовано особливості політики радянської влади відносно євангельського руху. Було визначено, що конституційні гарантії свободи віросповідання на тлі жорсткої антирелігійної політики уряду СРСР мали формальний характер і не відповідали дійсності.

Ключові слова: євангельський рух, пропаганда, релігійна громада, політика, кодекс.

Abstract. In the article, on the basis of scientific literature, legislative and personal sources, the peculiarities of the policy of the Soviet authorities in relation to the evangelical movement are analyzed. It was determined that the constitutional guarantees of freedom of religion, against the backdrop of the USSR government's harsh anti-religious policies, were formal in nature and untrue.

Keywords: evangelical movement, propaganda, religious community, politics, code.

На зламі епох: післявоєнного десятиріччя відбудови – останньої декади культу особистості «отця народів» та оманливого потепління – хрущовської «відлиги», у вирі історії повстає доля євангельського руху. Це унікальне